

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตกำลังคนและทรัพยากรทางปัญญาาระดับสูงของประเทศ ทั้งนี้หน้าที่ผลิตกำลังคนถือ เป็นภารกิจโดยตรง ซึ่งได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติกฎหมายมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 42) จากหน้าที่ดังกล่าวสถาบันอุดมศึกษาจึงมีเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งฝึกฝนคนให้เป็นคนสมบูรณ์ คือ มีความรู้ มีคุณธรรม ประการสำคัญคือ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพนั้นบัณฑิตจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถสมบูรณ์ทั้งทางด้านวิชาการ สติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกาย จิตใจ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม กระบวนการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยจึงไม่เพียงแต่สอนนิสิตนักศึกษาด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนา นิสิตนักศึกษาให้ เป็นคนที่มีความสมบูรณ์ดังกล่าวมาแล้วด้วย เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติ ดังนั้นในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้ระบุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาดังนี้คือ "เพื่อพัฒนาการอุดมศึกษา โดยมุ่งให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการผลิตบัณฑิต วิจัย บริการทางวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ"

คุณภาพของบัณฑิตขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิตโดยเฉพาะหลักสูตรและผู้สอนซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่สุด การศึกษาจะบรรลุจุดมุ่งหมายได้ย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจของการเรียนการสอน ดังนั้นความสำเร็จของการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตรเป็นประการสำคัญเพราะหลักสูตรเป็นข้อกำหนดว่าผู้เรียนจะเรียนอะไร เพื่ออะไร ผู้ที่จะทำการสอนได้ดีจึงต้องเป็นผู้ที่เข้าใจหลักสูตรอย่างดีด้วย (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ 2524 : 20) โดยปกติหลักสูตรมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ การพัฒนาหลักสูตรจะกระทำได้ต่อเมื่อต้องมีการประเมินผลหลักสูตรเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา เพราะผลจากการประเมินจะเป็นตัวบ่งชี้ว่าหลักสูตร

ควรแก้ไข ตรงไหน อย่างไร (สมบูรณ์ ชิตพงศ์ 2523 : 1) เพราะในกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรจะมีกิจกรรมหลักที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. การนำเอาหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร (สุมิตร คุวานุกร 2523 : 5-7)

จุดมุ่งหมายประการหนึ่งในการประเมินหลักสูตร คือ การประเมินผลที่เกิดขึ้นที่ตัวผู้เรียนหรือความสำเร็จของผู้เรียนว่าตรงหรือสอดคล้องกับเป้าหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด ผลที่ได้รับจากการจัดหลักสูตรหรือผลที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน อาจแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 ความรู้ความเข้าใจเฉพาะวิชา (Specific Knowledge and Comprehensive) ซึ่งขึ้นอยู่กับเนื้อหาของหลักสูตรและจุดประสงค์ของโปรแกรมการเรียน

กลุ่มที่ 2 ความรู้ความเข้าใจทั่วไป (General Knowledge and Comprehensive) ได้แก่ สติปัญญา ความถนัด ความสามารถทั่วไป ความสามารถในการใช้เหตุผล ความรู้ในด้านวัฒนธรรม

กลุ่มที่ 3 การคิดแก้ปัญหา (Thinking and Problem-Solving) ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า การตัดสินใจ

กลุ่มที่ 4 ทศคติและคุณค่า (Attitudes and Values) ได้แก่ ทศคติต่อสถาบันต่อตัวเอง และต่อการควบคุมภายในและภายนอก (internal-external control) ภูมิภาคทางด้านอาชีพ ความสนใจ ความลำเอียง (Prejudice) ความอดทนต่อความกำกวม (Ambiguity) การตัดลำดับคุณค่า (Value Priority)

กลุ่มที่ 5 พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ (Learning-Related Behavior) ได้แก่ การมาเรียน การทุ่มเทเวลาให้กับการเรียนรู้ หรือการแก้ปัญหา วินัยในตนเอง ความคิดริเริ่ม การร่วมมือ และการลงมือทำงาน (Performance) ในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง (วัลลภ กันทรพันธ์ 2526 : 1-3)

ผลที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนซึ่งเป็นผลที่ได้รับของหลักสูตรนั้นมีทั้งระยะใกล้ (Immediate/ Interim Outcomes) และระยะไกล (Life-long/Long-lasting Outcomes) การนำ เครื่องมือไปวัดตัวผู้เรียนขณะที่เรียนอยู่หรือเมื่อเพิ่งจบการศึกษาใหม่ ๑ จัดเป็นการวัดผลในระยะ ใกล้ ผลระยะใกล้ที่วัดได้นี้ยังไม่แน่นอนว่าจะคงอยู่กับตัวผู้เรียนได้ตลอดไป หรือนานเพียงใด ยัง ไม่อาจสรุปได้ว่ามีความคงตัว (Stability) ในตัวผู้เรียน ดังนั้นเพื่อให้การประเมินผลที่ได้รับ ของหลักสูตรได้ผลแน่นอน น่าเชื่อถือได้ยิ่งขึ้น ควรมีการติดตามศึกษา (Follow-up Study) เพื่อประเมินผลที่ได้รับระยะไกลด้วย (วัลลภ กันททรัพย์ 2526 : 14) โดยมีการติดตามผลผู้ สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนั้น ๆ เพื่อจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์สำหรับการประเมินผลและเป็นแนวทาง ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป (ยุพา อุดมศักดิ์ 2515 : 18)

การติดตามผลของผู้สำเร็จการศึกษา จะช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณภาพ ข้อ บกพร่องของหลักสูตร ตลอดจนได้รับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่ง วิจิตร ศรีสอาน (2523) ได้กล่าว ถึงความสำคัญของการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา โดยมีสาระสรุปได้ดังนี้ การติดตามผลผู้สำเร็จ การศึกษากระทำใน 2 รูปแบบคือ การประเมินเชิงปริมาณ และการประเมินเชิงคุณภาพ

1. การประเมินเชิงปริมาณ คือ การสำรวจว่า บัณฑิตที่สำเร็จหลักสูตรต่าง ๆ จาก สถาบันนั้นมีความพอใจเพียงต่อความต้องการของสังคมหรือไม่ และเกี่ยวข้องกับคำว่าจ้างงานใน ตลาดแรงงาน

2. การประเมินเชิงคุณภาพ เพื่อที่จะทราบว่าคุณภาพของบัณฑิตศึกษาไปทำงานเป็น อย่างไร เป็นที่น่าพอใจหรือไม่ หรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์การจัดหลักสูตรที่ตั้งไว้เพียงใด การ ติดตามเชิงคุณภาพนี้กระทำโดย

2.1 การถามตัวบัณฑิตเองในประเด็นของการได้งานว่าตรงกับวิชาที่เรียนหรือไม่ วิชาที่เรียนใช้ประโยชน์ได้เพียงใด นำไปประยุกต์ได้หรือไม่

2.2 การถามกับผู้ใช้บัณฑิตเป็นข้อมูลย้อนกลับที่สำคัญมาก เพราะผู้ใช้บัณฑิตเป็น ตัวแทนของนายจ้าง

2.3 การถามผู้ร่วมงานและผู้รับบริการ ซึ่งอาจมีข้อยกเว้นที่อาจทำไม่ได้เนื่องจาก ในกรณีที่มีผู้ร่วมงานและผู้รับบริการจากบัณฑิตมีตัวตนอยู่อย่างเด่นชัด

ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนระดับมหาบัณฑิต โดยเริ่มรับนักศึกษาสาขาวิชาอุดมศึกษาในปีการศึกษา 2521 จนถึงสิ้นปีการศึกษา 2531 มีมหาบัณฑิตสำเร็จการศึกษารวม 10 รุ่น จำนวน 179 คน นับตั้งแต่ภาควิชาอุดมศึกษาเริ่มใช้หลักสูตรสาขาวิชาอุดมศึกษาเป็นต้นมา ยังไม่เคยมีการประเมินโดยการติดตามผลมหาบัณฑิต ในขณะที่สาขาวิชาอุดมศึกษานี้กำลังเป็นที่รู้จักและเป็นที่ต้องการในวงการอุดมศึกษา เพราะหลักสูตรนี้มุ่งผลิตบัณฑิตเพื่อ

1. ผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรมและความรู้ในการอุดมศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ในการกิจของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งครอบคลุมการปรับปรุงการสอน การจัดการและการปรับปรุงหลักสูตร การบริการ สถาบันอุดมศึกษาและการจัดงานบุคลากรนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลและเอกชน หรือสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ส่งเสริมการวิจัยทางอุดมศึกษาให้กว้างขวางโดยมุ่งบุกเบิก แสวงหา ทะนุบำรุง และถ่ายทอดความรู้ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพทางการสอน สนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาการ และใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาอุดมศึกษาของชาติ

3. ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ในสถาบันอุดมศึกษา

4. เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการระหว่างผู้สนใจในการอุดมศึกษา ด้วยเหตุนี้ จึงน่าจะได้มีการติดตามผลมหาบัณฑิตในสาขาวิชาอุดมศึกษา เพื่อประเมินดูว่ามหาบัณฑิตได้นำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนในหลักสูตรในสาขาวิชาอุดมศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใดซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของบัณฑิตและหลักสูตรที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะว่าการจัดการกระบวนการศึกษาที่สมบูรณ์นั้นมิใช่เพียงแต่สร้างและใช้หลักสูตรการศึกษาเท่านั้น แต่จำเป็นต้องประเมินผลการใช้หลักสูตรที่สร้างขึ้นด้วย เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ดังระบุไว้ในแผนพัฒนาการอุดมศึกษา และจักได้เป็นรูปแบบในการผลิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาอุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาความคิดเห็นของมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา เกี่ยวกับหลักสูตรปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้าน จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดการเรียนการสอน
2. ศึกษาความก้าวหน้าทางวิชาชีพของมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา
3. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาชั้นต้นของมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา เกี่ยวกับการนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิต

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งติดตามผลของมหาบัณฑิตสาขาวิชาอุดมศึกษาที่สำเร็จการศึกษา จาก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 10 ทุกคน ที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2522 จนถึงปีการศึกษา 2531 โดยศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาอุดมศึกษาในด้านจุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดการเรียนการสอน ความก้าวหน้าทางวิชาชีพในตำแหน่งงานของมหาบัณฑิต

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้ในการวิจัย

มหาบัณฑิต หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาอุดมศึกษา สาขาวิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2522 - 2531

การติดตามผลครุศาสตรมหาบัณฑิต หมายถึง การศึกษาความคิดเห็นของมหาบัณฑิต เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหา การจัดการเรียนการสอน การนำความรู้ไปใช้ในการ ประกอบอาชีพและความก้าวหน้าทางวิชาชีพของมหาบัณฑิต

หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาอุดมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2520 (ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2522)

ผู้บังคับบัญชาชั้นต้น หมายถึง หัวหน้างานโดยตรงของมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2522 ถึงปีการศึกษา 2531

ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน หมายถึง การนำความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรสาขาวิชาอุดมศึกษาไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ความเป็นผู้นำ ความ

เป็นนักวิชาการ

ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ หมายถึง มีความก้าวหน้าในตำแหน่งงานทั้งด้านบริหารและด้านวิชาการ เช่น มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบสูงขึ้นหลังสำเร็จการศึกษา มีผลงานทางวิชาการหลังสำเร็จการศึกษา

ข้อจำกัดของการวิจัย

การนำความรู้ความสามารถไปใช้ในการปฏิบัติงานเป็นการวัดโดยใช้ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน การสอบถามความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาชั้นต้นด้วยจะเป็นการช่วยเสริมให้ข้อมูลที่ได้อีกใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา ให้เหมาะสมทันสมัยพร้อมสำหรับการนำไปพัฒนาระบบการเรียนการสอนของภาควิชาเพื่อผลิตมหาบัณฑิตให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย